

WayScience



12th International Scientific and
Practical Internet Conference

«Modern Movement of Science»



XII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Сучасний рух науки»

Editorial board of International Electronic Scientific and Practical Journal «WayScience»

The editorial board of the Journal is not responsible for the content of the abstracts and may not share the author's opinion.

Сучасний рух науки: тези доп. XII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 1-2 квітня 2021 р. – Дніпро, Україна, 2021. – Т.2. – 512 с.

(Modern Movement of Science: abstracts of the 12th International Scientific and Practical Internet Conference, April 1-2, 2021. – Dnipro, Ukraine, 2021. – P.2. – 512 p.)

12th International Scientific and Practical Internet Conference "Modern Movement of Science" is devoted to the main mission of the International Electronic Scientific and Practical Journal "WayScience" - to pave the way for development of modern science from idea to result.

Topics cover all sections of the International Electronic Scientific and Practical Journal "WayScience", namely:

- public administration;
- philosophical sciences;
- economic sciences;
- historical sciences;
- legal sciences;
- agricultural sciences;
- geographic sciences;
- pedagogical sciences;
- psychological sciences;
- sociological sciences;
- political sciences;
- philological sciences;
- technical sciences;
- medical sciences;
- chemical sciences;
- biological sciences;
- physical and mathematical sciences;
- other professional sciences.

Dnipro, Ukraine – 2021

ТОРГІВЛЯ ТА ГРОШОВИЙ ОБІГ СТАРОДАВНЬОГО РИМУ ЕПОХИ РЕСПУБЛІКИ (509 – 27 РР. ДО Н.Е.)

Ореховський В.О.

доктор історичних наук, професор кафедри технології та організації готельно-ресторанного бізнесу Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

У царський період та перші століття Республіки римляни вели просте та суворе життя. Розкіш всіляко засуджувалася. Карфагенські посли, які повернулися з Риму, розповідали, що в усіх сенаторських будинках, де вони обідали, їх «зустрічав» один і той же сервіз зі срібла [1, с.199]. Римський історик Тіт Лівій писав, що консула Публія Корнелія Руфіна було виключено з сенату за те, що в нього було десять фунтів срібного посуду [2, с.562].

За умов панування натуральної економіки майже усе, що було потрібне населенню, вироблялося останнім у власному ж господарстві. Невистачаючи продовольство та предмети побуту можна було виміняти на ринках та ярмарках. У самому Римі для торгівлі виділявся кожний дев'ятий день місяця, один раз на рік влаштовувались ярмарки, що були приурочені до релігійних свят та проводилися у святилищах богів [3, с.59]. Проте ця торгівля до III ст. до н.е. не відігравала великого значення для розвитку місцевої економіки. Масштаби зовнішньої торгівлі були теж доволі скромними. Рим торгував лише із грецькими містами Південної Італії та о. Сицилією [4, с.183].

У II ст. до н.е. Римська республіка перетворилася на могутню середземноморську державу. Перемога над своїм головним ворогом - Карфагенською державою - дозволила захопити значні території у Європі та Північній Африці. «Рим став морською державою у супереч власним спрямуванням. Тільки смертельно небезпечна сутичка із Карфагеном, що панував у Західному Середземномор'ї, змусила римлян у терміновому порядку створити власний потужний флот» [5, с.22].

У II ст. до н.е. римська зовнішня торгівля отримує значний розмах і охоплює більшість країн тогочасного античного світу. З Італії вивозять, головним чином, вино, оливи та оливкову олію, металеві вироби. Завозять хліб, рабів, дорогі тканини, предмети розкоші, витвори мистецтва [4, с.184].

Розвитку морської торгівлі сприяло удосконалення транспорту та мореплавства. Античні автори виділяють наступні типи торговельних суден: судна для перевезення змішаних вантажів; судна для перевезення зерна; судна для перевезення коней; судна для перевезення мармуру та будівельного каменю; судна для перевезення вантажів у порту; пасажирські судна [6, с.314]. Зростає не тільки кількість типів кораблів, збільшується їх вантажопідйомність (до 200 т), з'являються додаткові вітрила, удосконалюється рульове управління, на суші будуються маяки та облаштовуються гавані [3, с.60].

Морські шляхи вели до міста Остія, що було розташоване у 25 км від Риму у гирлі ріки Тибр. Воно стало одним з основних торговельних центрів країни [7, с.19].

Специфікою римської торгівлі було значне перевищення імпорту над експортом. Невигідний для держави торговельний баланс компенсувався військовою здобиччю. Показовим у цьому сенсі стало захоплення Римом у 168 р. до н.е. Македонського царства. Командуючий римською армією консул Луцій Емілій Павел вніс із захопленої здобичі 200 млн. сестерціїв до державної скарбниці, що дозволило відмінити податок на дохід з римських громадян. На здобич завойовників перетворювалися і жителі завойованих областей. Частину з них продавали у рабство, а отримані гроші також передавалися до римської скарбниці [8, с.59].

Іноді держави, що воювали із Римом зберігали свою незалежність, але мали виплачувати переможцям грошову контрибуцію [8, с.59].

Інколи торгівля використовувалась римлянами як засіб для послаблення політичного впливу своїх супротивників. Так стало з островом Родос - одним з провідних центрів транзитної торгівлі Середземномор'я.

Давньогрецький історик та географ Страбон так описував його: «Місто родосців лежить на східному краю острова Родос; відносно гаваней, доріг, стін й інших споруд воно настільки вигідно відрізняється від усіх інших міст, що я не можу назвати іншого приблизно рівного або тим більше децю краще його» [9, с.610]. Щорічний товарообіг Родосу складав понад 50 млн. драхм (від 100 до 900 млн. дол. США за поточними цінами), що відповідає річному бюджету Римської республіки тих часів [10, с.76].

З 164 р. до н. е. Родос став союзником Риму, але продовжував вести незалежну політику. Римляни повели наступ на Родос нанісши головний удар по його транзитній торгівлі. Римський уряд створив потужного конкурента Родосу, оголосивши о. Делос портом, відкритим усім кораблям для безмитного ввезення і вивезення [3, с.60].

Ці заходи послабили родоський поліс, завдавши йому колосальних збитків. За рік портові збори зменшились більше ніж у 6 разів (з 1 млн. до 150 тис. драхм), загальна вартість товарів, що проходили через порт впала з 50 млн. до 7 млн. 500 тис. драхм. Незліченими були збитки від втрати материкових володінь – Карії та Лікії, забраних від Родосу за наказом римського сенату [11, с.17]. «У підсумку збіднілий острів не зміг мати сильний флот, в результаті розцвіло піратство, що стало перепорою торгівлі, а Родос втратив свою репутацію захисника свободи та торгівлі Егеїди» [11, с.17].

Розвиток торгівлі сприяв появі грошей. Їх роль спочатку виконувала худоба. Вперше срібні монети високої якості на території Італії почали карбувати грецькі колонії. Протягом VI – V ст. до н.е. етрусські міста використовували грецькі монети, але згодом перейшли на власні [3, с.60].

У IV ст. до н.е. у Римі починають карбувати власну монету. Це були бронзові гроші, які називалися асами. На лицевій стороні монети було зображення голови дволикого бога Януса, а на зворотній – носу корабля. Перші аси були дуже важкими (важили майже 300 г), але надалі їх вага постійно знижувалась. Ас ділився на 12 унцій. Зазвичай це були монети в 1, 2, 3, 4, та 6 унцій [4, с.183-184].

Біля 300 р. до н.е. римляни починають карбувати срібні гроші. На одній стороні монети зображувався Геркулес, а на іншій – брати Ромул, Рем та капітолійська вовчиця [7, с.20]. До початку II ст. до н.е. римські срібні монети запанували у Середземномор'ї, ставши основною валютою [3, с.61].

Отже, в умовах панування натурального господарства, що було притаманне для царського та більшої частини республіканського періодів римської історії, масштаби внутрішньої та зовнішньої торгівлі були доволі скромними. Однак, перетворення Риму у могутню державу, зростання обсягів споживання населення країни, дало значний поштовх у розвитку торгівлі. Створюється єдина грошова система. В той же час у своїй торгівлі із провінціями Італія зберігала пасивний баланс. Невигідне для держави співвідношення між експортом та імпортом компенсувалося за рахунок військової здобичі.

Список літератури:

1. Сэруа В.С., Шаханов Т.В. (2013). Условия и причины возникновения права народов (jus gentium) как основы Lex Mercatoria. *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*, 3(2), 199-201.
2. Тит Ливий. (1994). *История Рима от основания города. В 3 т. Т.3.* М., Наука.
3. Муравьева Л.А. (2013). Финансово-экономическое развитие Древнего Рима. *Международный бухгалтерский учет*, 17 (263), 55-64.
4. *Античная цивилизация.* (1973). М., Наука.
5. Чернышов Ю. (2013). *Древний Рим: мечта о золотом веке.* М., Ломоносовъ.
6. Кисельников А.Б. (2006). К вопросу о классификации греческих и римских торговых судов V в. до н.э. – II в. н.э. *Античный мир и археология. Вып. 12.* 313-333.

7. Кретов И.И., Садченко К.В. (2006). *Внешнеторговое дело: учеб. пособие*. М., Дело и Сервис.
8. Сергеев И.П. (2017). О «налоговой нагрузке» в Древнем Риме республиканской эпохи. *Laurea II. Античный мир и Средние века: Чтения памяти профессора Владимира Ивановича Кадеева, к 90-летию со дня рождения. Материалы*. Харьков: ООО «НТМТ», 57-61.
9. Страбон. (1964). *География*. М., Наука.
10. Егоров А.В. (2016). Уроки экономических войн древности. *Деньги и кредит*, 6, 75-77.
11. Беликов А.П. (2003). Критика концепции «торгового империализма». *Вестник Ставропольского государственного университета*, 33, 16-21.